

İŞİMLE BAŞIM dertte

Toprak
Işık

"Ülkemizde herkesin
tecrübesi az çok
benzeşiyor mu zaten?"

Delî

Toprak Işık

1973 yılında Elazığ'da doğdu. Çocukluğu ve ilk gençlik yılları İnegöl'de geçti. Üniversite birinci basamak sınavında Türkiye 9.su, ikinci basamak sınavında Türkiye 16.sı olarak girdiği Bilkent Üniversitesi Elektrik ve Elektronik Mühendisliği Bölümü'nden 1996 yılında mezun oldu. Bir süre New York'ta yaşadıkdan sonra, yazarlığa daha fazla zaman ayırabilmek için, 2008 yılından itibaren İstanbul'a yerleşti ve mühendislik yaşamını araştırma geliştirme projelerine danışmanlık yaparak sürdürmeye başladı.

Yazarın İletişim Yayınları tarafından, *Azgın Tekeler* (2008), *Kız Ararken* (2006), *Halat Gösterisi* (2003) ve *Sırabaşı* (2002) adlı kitapları yayımlanmıştır. Seher Cesur Kılıçşan ile birlikte yazdığı *Toplumsal Cinsiyet ve Efsaneden Gerçeğe Türkiye'de Kadın* (2016) adlı eseri ise Nobel Akademik Yayıncılık tarafından kitaplaştırılmıştır. Ayrıca Devlet Tiyatroları repertuarında, *Aşk Yarası* (2009), *Sıradan Bir Aile'nin Mahremiyeti* (2009) ve *Bir Minibüs Türk, Bagajda Bir Kürt* (2013) adlı üç oyunu bulunmaktadır.

Delidolu Yayınlarından çıkan kitapları:

Sıradana Övgü (deneme)

İşimle Başım Dertte (deneme)

Tudem Yayınlarından çıkan kitapları:

Büyüyen Çocuk (öykü)

Adından Belli Kuşlar Köyü (roman)

Çiftçi Karıncalar Köleci Karıncalara Karşı (roman)

Kime Göre, Neye Göre? (roman)

FEN BİLİMLERİ SERİSİ:

Babam Okulun En Çalışkanı, Baba Beni Anlasana,

Anne Beni Geri Getir, Nine Bizi Kurtarsana (roman)

ACABA NE OLSAM SERİSİ:

Mühendis, Bilim İnsanı, Doktor, Hukukçu, Yazar (başvuru)

İŞLEM TAMAM SERİSİ:

İşlem Tamam 1, İşlem Tamam 2 (başvuru)

İŞİMLE BAŞIM DERTTE

© 2013, Tudem Yayın Grubu
1476/1 Sok. No:10/51 Alsancak-Konak/İZMİR

YAZAR: Toprak Işık
EDİTÖR: Burhanettin Düzçay
KAPAK TASARIMI: Burak Tuna

BASKI VE CİLT: Ertem Basım Yayın Dağıtım San. Tic. Ltd. Şti.
Eskişehir Yolu 40. Km. Başkent OSB 22. Cadde No:6 Malıköy/Ankara
Tel: 0 312 284 18 14

Birinci Baskı: Kasım 2013 (2000 adet)
İkinci Baskı: Ocak 2016 (2000 adet)
Üçüncü Baskı: Mayıs 2018 (2000 adet)

ISBN: 978-605-86291-9-6
Yayınevi sertifika no: 11945
Matbaa sertifika no: 16031

Tüm hakları saklıdır. Bu yayının hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin önceden yazılı izni olmaksızın tekrar üretilemez, bir erişim sisteminde tutulamaz, herhangi bir biçimde elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt ya da diğer yollarla iletilemez.

DELİDOLU, Tudem Eğitim Hizmetleri San. Tic. A.Ş.'nin tescilli markasıdır.

www.delidolu.com.tr

İŞİMLE
BAŞIM
dertte

Toprak Işık

Deli

İçindekiler

Anne ben paleontolog olmaya karar verdim	7
Üniversite ve özgür yıllar	15
Seni beğenen bir şirket bulana kadar	23
İş yerinde ilk günler.....	29
Hep sen kazanmalısın	36
Toplantı performansı	44
Yükselmek ya da yüksellemek.....	50
Çemişkezekli değilsen asla en tepeye çıkamazsın.....	57
Ücretli kölelikten kurtulma planları	62
Ben yine de kendi işimi kuracağım	71
İş hayatındaki sevgi kelebekleri.....	84
Bu şirket bana bir yuvanın sıcaklığını verdi	89
Büyük ailenin içindeki küçük aileler	93
Kim, kimle; ne zaman, nerede?	98
Ağırlığın her yıl artacaktır	106
Müşterin mi var derdin var.....	113
Can sıkıntısından kurtulmak için yapılması gerekenler	120
Acaba benim ömrüm harcanıyor mu?.....	126
Tatar Çölü'nden ayrılırken.....	132

Anne ben paleontolog olmaya karar verdim

Meslek seçimi... Yolun başında verilen önemli karar. Yıllar sürececek iş ya da işsizlik hayatının belirleyicisi. Aile ocağında ezberletilen kutsal kitabın ilk ayeti:

“Oku ve kendini kurtar!”

Annen baban çocukluğundan beri hanları, hamamları, kervansarayları olmadığını söylüyorlar sana. Liseye başladığında ufukta Çin Seddi gibi üniversite sınavı görününce daha sık vermeye başladılar bu bilgiyi.

“Biz hâlâ zengin değiliz, kendini kurtarmak için bu sınavda çok başarılı olmak zorundasın.”

Hazırlanırken kafanda hep aynı ses: *“Biz zengin değiliz, biz zengin değiliz! Kurtulmak için okumalıyım, kurtulmak için okumalıyım, kurtulmak için okumalıyım!”*

Zengin olmadığınızı gerçeği ve kurtulma amacı beynine öyle işlendi ki konuyla ilgili mantıklı düşünemez oldun. Yoksa zengin değilseniz bile aç da olmadığınızı fark ederdin. Özel okul parası gibi dershane ücretlerini karşılayabilecek kadar ödeme gücüne sahip sizinkiler. IMF’den kredi almadan kendi öz kaynaklarıyla okutabiliyorlar seni. Dönüp bir sorsana onlara:

“Allah aşkına söyleyin; ben neden kurtulacağım? Kendimi bilmediğim yaşlarda büyük bir suç işledim de şartlı mı tahliye edildim? Üniversite sınavında yeterince başarılı olamazsam, kartallar ciğerlerimi yesin diye Promete’nin yanına mı zincirleyecekler beni de?”

Ama sen isyankâr bir genç olmadığın için bunları sormadan, sadece kurtulmak istiyorsun. Neden kurtulmak istediğini bilmesen de... Son düzlüğe geldiğinde test kitaplarından başını hiç kaldırmaz oluyorsun. Kararlılığın patolojik boyutlara ulaşıyor. Yan sınıftaki rüyalarını süsleyen kız sana edepsizlik teklif etse, “Okuyup kurtulmadan asla!” diyeceksin. Annen baban odandan çıkmadan aralıksız çalıştığını gördükçe, “Biz zengin değiliz ama çocuğumuz kurtulacak.” diye seviniyorlar. Sana soru dayanmıyor. Önüne ne koysalar kaşla göz arasında çözüyorsun. B kentinden C kentine doğru yola çıkan miskin sürücüyü, A kentinde gaza basan hızlı sürücünün ne zaman yakalayacağını, bir kontak açma süresinde hesaplıyorsun. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde anlatım bozukluğu olduğunu okuduğun hızla buluyorsun. Yağmur yağdığında solucanların neden toprak yüzeyine çıktıklarını bile biliyorsun. En çok mercimek üretilen ilimizi de öğrendiğine göre artık hazırsın. İşte bu da gerçek sınav, deyip kronometreye bastıklarında Kara Murat gibi atılıyorsun soruların üzerine.

“Bu babamın yatı olmadığı için! Bu babamın katı olmadığı için! Bu da en beğendiğim kızı en gıcık olduğum oğlanın tavlamasına bu sınav yüzünden seyirci kaldığım için!”

Teker teker hakkından geliyorsun tüm soruların. Ve sonuç: Eşek yüküyle puan... Ülkenin cümle üniversitelerinin kapıları açık sana; bölümlerden bölüm beğen! Çok ayrıcalıklı bir konuma ulaştığının farkındasıdır herhalde. Yaşlılarının çoğu, küçük bir çocuğun elindeki azıcık parayı bakkala uzatması gibi, puanını Yerleştirme Merkezi’ne sunacaktır:

“Bu puana neresi var?”

Birçok aday için yanıt:

“O puana sadece dershaneler var. Biraz daha biriktir ve seneye yine gel!”

Oysa sen korkun sayesinde, girdiği markette istediği her şeyi alabilecek bir zengin çocuğunun rahatlığına kavuştun. Şimdi belirleyici kriter nedir?

“En sevdiğin mesleği seç!”

Hayır, bu sadece kameralar önünde söylenen beylik bir laftır. Onun doğrusu şudur:

“Göz ve cep doldurur bir mesleği sev!”

Bir tomar parayla marketten istediğini almak, yalnızca bir benzetmeydi. Ne sen çocuksun ne de seçeceğin şey çikolata şeker... Ailenin kutsal kitabının ilk ayetini hatırla: Oku ve kurtul! Meslek dediğin para kazandırmalı, saygınlığı olmalı. Eş dost arasında senin okulundan bahsedildi mi dudak ısırılmalı. Annen baban senin kurtulmanı isterken kendilerine de bir gurur payı ayırmışlardır tabii.

“Bizim çocuk tıp fakültesinde okuyor. Doktorluktan nefret ediyor ama ziyanı yok; biz onunla günde yirmi dört saat gurur duyuyoruz.”

Yetişkinler, kendi haline bıraktıklarında çocuklarının, davulcuya ya da zurnacıya kaçıp ziyan olmasından korkarlar. Sen sınavdan başarıyla çıktın. Şimdi elinde bir çuval incir var ama hâlâ onu berbat etme şansına sahipsin. Tabii tek başınaysan... Sınav sonrası hissettiğin boşluk hissi nedeniyle beynine saçma düşüncelerin girmesine izin verebilirsin. Şunun gibi:

“Madem annemin babamın hayallerindeki puanı aldım, şimdi de kendi hayallerimdeki mesleği seçeyim.”

Ve bu düşünce sizin evde şöyle bir sahnenin yaşanmasına neden olabilir:

“Anneciğim babacığim ben paleontolog olmaya karar verdim.”

Üniversite sınavında çuvala puan almış bir genç, evin ortasına bu cümleyi meteor gibi düşürüyor. Annen içgüdüleriyle felaketi

hissetti ama tepki vermeden önce bir paleontoloğun tam olarak ne yaptığını öğrenmek istiyor. Tıbbın, dile yabancı bir alanıysa geçireceği cinnet ziyan olmasın... Sen açıklıyorsun:

“Toprağın altından kemikleri çıkartıp incelemek istiyorum.”

Devam etmene gerek yok; annen anladı. Tıbbın toprağın altındaki kemikleri tedavi edecek kadar ilerlemediğini biliyor. Seninki ancak mezar soygunculuğunun bir bölümü olabilir. Gelecekteki bir anı yaşar gibi oluyor:

“Sizin çocuk ne iş yapıyor?”

“Toprak kazıyor, altından kemik çıkartıyor. Altın, gümüş, tarihi eser falan da değil, bildiğin kemik... On kızım olsaydı, beşi davulcuya beşi zurnacıya kaçsaydı ama bu gelmeseydi başıma. Bundan daha kötüsü ancak, insanın kızının paleontoloğa kaçmasıdır.”

Henüz konuşmaya başlamış olmasa da annenin içinden geçenleri okuyabiliyorsun. Ve kendini anlatmak için çırpınıyorsun. Çocukken okuduğun dergiler sayesinde tanıştığın dinozorlardan bahsediyorsun. Sevimli olup ortamı yumuşatmak için sanki anakulu arkadaşlarınmışçasına tek tek adlarını sayıyorsun buzul çağı şanssızlarının. Gerçekten de çocukluğunun en mutlu anlarıydı o dergileri okuduğun zamanlar. İşte paleontoloji sayesinde, o mutluluğu hayatının bütününe yayacaksın. Hangi anne, çocuğunun mutlu olmasını istemez ki? Senin annen de mutlu olmanda sakınca görmüyor. Onun derdi dinozorlarla. Şu an, o lanet hayvanlardan nefret ediyor. Soyları tükenmemiş olsaydı muhakkak meteor olur, bir tanesi bile canlı kalmayana kadar yağardı tepelerine. Bir de sana o saçma sapan dergileri alan babanı, yalnız kaldıklarında oymayı düşünüyor.

Psikanaliz, hastalıkların kökeninin çocuklukta yattığını boşuna söylememiş. Demek ki acayip mesleklere gönül verme illetine de insanlar henüz masum bir yavruyken yakalanıyorlar. Tedaviye de o yıllarda başlanmalı. Evlatların kafalarına, daha okuma yazma

öğrenmeden, örneğin yatırım danışmanlığı gibi havalı meslekleri sokmak için resimli borsa dergileri çıkartılmalı. Doktorluk, mühendislik, avukatlık için de aynı şekilde... Bu arada o canavarların resimlerine bakıp paleontolojiye gönül veren çocuğa, yani sana ne desin annen? Normal olsaydın, ki bunun için babanın akrabalarından birine benzememen yeterliydi, o resimleri gördükten sonra “İyi okumazsam belki beni paleontolog yaparlar, hayat boyu bu korkunç yaratıklarla uğraşmak zorunda kalırım.” diye korkup çalışırdın. İşin kötüsü, hastalığın zamanında teşhis edilmedi. Dinozor kadar olduğunda belli etti kendini. Neyse ki annen baban senin hayatını kolayca gözden çıkartmazlar. Saçma planını yok etmek için başta duygu sömürüsü olmak üzere bütün silahlar çekilir:

“Toprağın altından kemik çıkartacaktım! İyi öyleyse, annenin kemiklerinden başlarsın! Çünkü o formda o bölümü işaretlersen sen mezun olmadan gömecekler beni.”

Bir tarafta seni dokuz ay karnında taşıyan, doğuran, emziren, büyüten, bugünlere getiren annen; diğer tarafta dinozorlar... İleride başka kararların öncesinde de benzer ikilemlerle karşı karşıya kalacaksın. Annen terazinin bir kefesinde demirbaş olarak beklerken öteki kefeye onun istemediği ama senin istediğin başka şeyler gelecek. Haydi şimdi tercihini yap! Şunu da unutma: Sen onları seçmedin diye dinozorların sana bir kuyruk darbesi vurma olasılıkları yok. Oysa annen, kendisi kahrından ölmeden önce, sana vakti zamanında emzirdiği sütün on katını burnundan getirebilir. Annelerin fedakâr bir memeli türü olarak böyle bir yeteneğe sahip olduklarını bilmek için üniversite okumaya gerek yok. Nitekim sen de bu gerçeği doğrulayacak yeterli miktarda tecrübeyle sahibisin.

Mecburen dinozor kemiklerini toprağın altında beklemeye terk ediyorsun. Mühendislik, iktisatçılık, işletmecilik... Bunlardan birini seçebilirsin. Mutlaka kemiklerle uğraşacağım diyorsan doktor olup uzmanlığını ortopedide yapmana da onay verecektir annen.

Seni doğurana karşı yoğun bir öfkenin tohumunu içine ekmeden önce aynı sahneyi bir de şöyle yaşaman mümkün olsa keşke:

“Anneciğim babacığım, ben paleontolog olmaya karar verdim.”

“Ne iş yapar çocuğum o dediğin tolog?”

“Toprak kazar, kemik toplar, bu kemikleri inceler.”

“İyi tamam, yapmak istediğin iş buysa bize desteklemek düşer.”

“Dinozorları da inceler bunlar. Şu soyu tükenmiş olan dev canavarları...”

“Tamam çocuğum, hayat senin. Ben o hayvanların soyu tükenmişinden bile korkarım ama senin istediğin buysa ne diyebiliriz? Yalnız eve getirme o kemikleri.”

Hayal etmesi bile güç ama diyelim ki bunu yaşadın; annenın babanın desteğini de almış olmanın rahatlığıyla rüyalarının mesleğine mi koşarsın? Pek olasıdır ki koşmazsın. Korkmuşçasına “Anne!” diye bağırıp şöyle devam edebilirsin:

“Türkiye’de dinozor bilimcisi olmak istediğimi söylüyorum ben. Ay-yıldızlı bir astronot olmaktan azıcık daha hallice... Okul bittikten sonra nasıl iş bulurum? Ne yerim, ne içerim? İş olsa bile dinozor kemiklerini nereden bulurum?”

Böyle ayrıntıları daha önce hiç düşünmemiştin; çünkü nasılsa sizinkiler sana engel olacaktı. Sen o dinozor dergilerini ilk okumaya başladığın yaşlarda bile ülkenin gerçeklerini iyi kötü biliyordun. Tercihlerin arifesinde de eminsin ki bu ülke gelecek on yılda paleontoloji konusunda dev bir adım atmayacak. Senin şaşkınlığın şu:

“Toy bir delikanlı olarak benim kendime acımamam anlaşılabilir ama annem babam niye bana acımıyorlar?”

Şaşkınlığından çıkınca vardığın sonuç da şu:

“Söz konusu olan kendi hayatınsa annene babana bile güvenmeyeceksin yoksa çorak topraklarda, güneşin altında, elinde kazma kürek, heba olabilirsin.”

Belki de bu ikinci sahnede poker oynanmıştır. Annen baban senin restini görmüşlerdir. Yıllar sonra bir bankanın kredi servisinde başvuru dosyalarını inceleyip kendini dünyanın en mutsuz insanı olarak tanımlarken “Beni annem babam mahvetti!” deme şansın kalmamıştır. “Kendim ettim kendim buldum, gül gibi sararıp soldum!” diye ağlamak zorunda kalacaksın.

“Ah bir daha dünyaya gelsem...”

Masalların aksakallı dedesi de bu resti gördü ve “Hodri meydan!” dedi.

“Seni bu masadan kaldırıp tercihleri yaptığın ana götürmek benim için çocuk oyuncuğu ve ben de o şişman lamba cini gibi böyle oyunlara bayılırım.”

Döndün tercihlerin öncesine. Ülke hâlâ aynı ülke. Toprağın altındaki kemiklere yönelik ilgisizlikte bir değişiklik yok. Düşündün taşındın. Verdiğin karar:

“Ne yani, aksakallı dedeye ayıp olmasın diye hayatımı aç mı geçireyim?”

Ve mümkündür ki benzer yollardan geçip benzer bir masaya oturursun. Aynı berbat hayat... Bu kez yanlış ülkede doğduğunu düşünerek kahırlanırsın.

“O ihtiyar bir daha gelse de bana gözlerimi Fransa’da açtırsa?..”

Olmaz ama... Aksakallı Dede’nin tek işi, zamanda ve mekânda sana volta attırmak değil ki. Devam edeceksin kredi başvurularını incelemeye.

Yapmak istediğine kesin karar vereni değil anne baba, TBMM ya da Anayasa Mahkemesi bile engelleyemez. “Benim hayatım benim yüzümden bu halde.” demek can sıkıcı. Sıkıntıyı yakınlarla paylaşmak adettendir. Anne baba da en yakında olanlar ya... Her şey karşılıklı. Onlar da mutsuz evliliklerini devam ettirme sorumluluklarını çocuklarıyla paylaşmazlar mı? Tabii bu meslek seçimin-den tamamen ayrı bir konu.

Hafta içi sabahın ilk saatlerinde insanların yüzlerinde 'lanet olasıca bir gün daha başlıyor' ifadesi... Herkes birbirinden nefret ediyor gibi... Belli ki kimse halinden memnu değil. Tamam, ülkenin bin türlü olumsuz koşulu yüklü onların omuzlarında ama bir kısmının mutsuzluğunun nedeni de vakti zamanında paleontolog olmaktan kurtulmak için annelerinin arkasına saklanmış olmalarıdır.

Üniversite ve özgür yıllar

Üniversite sınavına girdin. İyi ya da kötü bir puan aldın, tercihlerini yaptın. Yerleştirme merkezinden, “Git ve şurada oku!” diye haber geldi: Müjde, kazandın! Yalnız bir sorun var, oku dedikleri yer neresidir tam olarak çıkartamadın. “Orayı kim işaretlemiş benim formuma?” şeklinde bir şaşkınlık içindesin. Sen işaretledin, on beşinci tercihin.

“Ama ben onuncudan sonrasında ciddi değildim.”

Ama yerleştirme merkezi ciddiye aldı. Gitmezsen çok ayıp olur. Ayıp olması önemli değil de, kin de tutarlar. Gelecek yıl tekrar kapılarını çaldığında kötü davranırlar sana ve kırdıkları puanla on beşinci tercihin bile giremeyebilirsin. Olumlu düşün! Yüz binlerce arkadaşının önünde kuyruk olduğu kapıdan geçmiş, ilişecek bir yer bulmuşsun kendine. Beğenmediğin o bölümün sana vereceği diplomayla beyaz yakalılar arasına katılacaksın. Babaannenin deyişi ile kaleminin ucuyla kazanacaksın ekmeğini. Daha ötesini önemsiz ayrıntılar olarak görmeye çalış. Hem zaten gönlünde yatan aslanı denk getiremeyen yalnız sen değilsin. Spinoza’yı bir tropikal bölge bitkisi, Schopenhauer’ı Alman beyaz eşya markası zannettiği halde felsefe kazanmış arkadaşın var. Aslında niyeti, şık takımlar içinde bir finansçı olmaktı. Şimdi gidip kuzu kuzu felsefe okuyacak. Mezun olduktan sonra da kim bilir nasıl bir işle kazanacak hayatını.

İyi puan alıp bilinçli tercih yaptığını düşünenlerin bile umdukları ile bulacakları arasında uçurum olabilir.

“Mimar olacağım. Çocukluğumdan beri hayalim buydu.”

Evet, doğru söylüyorsun; Ayasofya’yı gezerken zevkten baygınlık geçiriyordun. Bir mimarın ne yaptığını da biliyorsun. Gökdenler diken, Selimiye Camii’ni inşa eden bir meslek... İlk tercihine yazdın ve hedefi tam on ikiden vurdun. Bakalım mezun olduğunda, önüne bir mimarın yapması gerekli işi koyacak patrona rastlayabilecek misin?

“Süleymaniye’nin yamacına SüleymanSA’yı kondurayım diye para ödemeyeceklerini ben de biliyorum ama altına imzamı atabileceğim bir eser yaratmak da istiyorum tabii.”

İsteğin kısmen karşılanacak. Sana bol bol imza attıracakları muhakkak. Vatandaş çadır kursa devlet, altında bir manga yetkilinin kaşesini görmek istiyor ve yeterli sayıda yetkiliyi razı eden mal sahibi, yörük çadırına “Süper bir betonarme binadır.” raporu alabiliyor. Bu yüzden altına adını koyduğun o şeylerin eser olması gerektiğini unutana kadar canın yanabilir. Sen yine şanslısın; Spinoza’yı okula girdikten sonra sular seller gibi öğrenen felsefeciye bakıp teselli olabilirsin. Büyük bir inşaat şirketinin satış bölümünde rastlamak mümkündür ona. Ellerinde hiç üç artı bir kalmadığından iki artı bir evlerin avantajlarını sayıyor. Schopenhauer’dan öğrendiği aşkın metafiziğiyle, gerçek hayatın diyalektiğini uzlaştırmak zorunda kalmış.

Bütün bunlara rağmen üniversiteye çok da katı gerçeklerin karamsarlığı altında başlamamak lazım. Dört beş yıl sonranın derdini peşin peşin çekmeye gerek yok. Zaten onların tadını çıkartman için yeterince zaman verilecek sana. Sonuçta istediğin ya da istemediğin bir bölüme kaydını yaptırabildin. Hayatının yeni bir dönemi... Anne baba baskısından uzak, özgür bir ortam... Özgürlük deyince bir dakikalık saygı duruşu lazım. Üniversite ve özgürlük deyince iki

İŞİMLE BAŞIM dertte

Toprak Işık

Kimin değil ki? Doktorlar mühendis, mühendisler avukat, avukatlar eczacı olmak istiyor. Öyleyse üzerinde kafa yormaya değer bir sorun var ortada.

İşimle Başım Dertte, okurun zihnini kaşıyan meselelere farklı açılardan bakan, sorgulayıcı ve mizah dolu bir kitap.

Delidolu

delidolu.com.tr

[f](#) [t](#) [@](#) delidolukitap

ISBN: 978-605-86291-9-6

9 786058 629196